

## Millet-e İbrahim

Yayınlanma Tarihi: 4 Nisan 2017

### KONU İLE İLGİLİ AYETLER

Kur'an'da 18 yerde geçen millet kavramı genelde meallerde “din” veya “şariat” diye anlamlandırılmış. Asıl manası bir şeyi yazdırmak, uzatmak olan bu kavram geçtiği yerlerin hiçbirinde Allah’a atfen gelmemiştir. Allah’a atfen gelmediği gibi Kur'an'da ismi geçen (İbrahim hariç) hiçbir Nebiye de atfen de kullanılmamıştır. Aşağıda yapılan tasnifte bu tespit görülmektedir.

#### 1-YAHUDİ VE HİRİSTİYANLARA ATFEN

##### Bakara 2/120

وَلَنْ تَرْضَىٰ عَنْكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَىٰ حَتَّىٰ تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ ۚ قُلْ إِنَّ هُدَىٰ اللَّهِ هُوَ الْهُدَىٰ ۚ وَلَئِنَّ اتَّبَعْتُمْ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ الَّذِي جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ ۚ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

**Dinlerine uyana kadar Yahudisi de Hristiyanı da senden asla hoşlanmaz. De ki: “Doğru yol Allah’ın gösterdiği yoldur.” Sana bu bilgi geldikten sonra tutar da onların isteklerine uyarsan, Allah’ın ne veliliğini (dostluğunu) ne de yardımını görürsün.**

#### 2- ŞUAYB’IN KAVMİNE ATFEN

##### Araf 7/88

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَنُخْرِجَنَّكَ يَا شُعَيْبُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَكَ مِنْ قَرْيَتِنَا أَوْ لَتَعُولُنَّ فِي مِلَّتِنَا ۚ قَالَ أَوَلَوْ كُنَّا كَارِهِينَ

**Halkı içinden büyüklük taslayan itibarlı kişiler şöyle dediler: “Bak Şuayb! Ne pahasına olursa olsun seni bu ülkeden çıkaracağız, seninle birlikte inananları da öyle. Tek çare bizim düzenimize dönmenizdir.” Şuayb dedi ki “Biz istemesek de mi?”**

##### Araf 7/89

قَدْ افْتَرَيْنَا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا إِنْ عُدْنَا فِي مِلَّتِكُمْ بَعْدَ إِدْجَانَا اللَّهُ مِنْهَا ۚ وَمَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَعُودَ فِيهَا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّنَا ۚ وَسِعَ رَبُّنَا كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا ۚ عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا ۚ رَبَّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ

**“Allah’ın bizi kurtarmasından sonra tutar sizin düzeninize dönersek Allah’a karşı tam bir yalan uydurmuş oluruz. Düzeninize dönmemiz olacak şey değildir; Rabbimiz olan Allah döndürürse başka. Rabbimiz bilgisiyle her şeyi kuşatmıştır. Biz Allah’a güvenip dayandık. Ey Rabbimiz! Bizi halkımızdan en doğru bir biçimde ayır. Ayırmayı en iyi yapan sensin.”**

#### 3- İNANMAYAN KAVİMLERE ATFEN

##### Kehf 18/20

إِنَّهُمْ إِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ يَرْجُمُوكُمْ أَوْ يُعِيدُوكُمْ فِي مِلَّتِهِمْ وَلَنْ تُفْلِحُوا إِذًا أَبَدًا

**Erkeklerinizden iki kişiyi de şahit tutun. İki erkek yoksa bir erkek ile iki kadın da olur. Bunlar, şahitliğini kabul edeceğiniz kişilerden olsunlar. Kadınlardan biri unuttur veya yanılırsa, diğeri hatırlatır. Şahitler çağrıldıklarında gelmezlik etmesinler. Borç ister**

büyük ister küçük olsun, vadesi ile birlikte yazmaktan üşenmeyin. Allah katında böylesi daha düzgün, şahitlik için daha sağlam, şüpheye düşmemeniz için daha uygundur. Aranızda alıp verdiğiniz peşin ticaret olursa, onu yazmamanın size günahı olmaz. Alım satım yaptığınızda şahit tutun. Yazıcı da şahit de zarar görmesin; onlara zarar vermeniz, yoldan çıkmanız olur. Allah’tan çekinerek korunun. Bunu size Allah öğretiyor. Her şeyi bilen Allah’tır.

#### 6- Hz. İBRAHİM’E ATFEN

##### Bakara 2/130

وَمَنْ يَرْغَبْ عَنْ مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا مَنْ سَفِهَ نَفْسَهُ وَلَقَدْ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ

Kendini zavallı duruma sokandan başka, kim İbrahim’in dininden yüz çevirir? Biz onu dünyada seçkin kıldık, ahirette de iyiler arasında olacaktır.

##### Bakara 2/135

وَقَالُوا كُونُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى تَهْتَدُوا قُلْ بَلْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

(Bir taraf) “Doğru yola gelmek için Yahudi olmalısınız”, (diğeri) “Hristiyan olmalısınız!” dedi. De ki: “Hayır, İbrahim’in dosdoğru şeriatına uymalısınız! O, müşriklerden değildi.”

##### Al-i İmran 3/95

قُلْ صَدَقَ اللَّهُ فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

De ki “Allah gerçekleri söyler, siz doğruca İbrahim’in dinine uyun. O, müşriklere katılmadı.”

##### Nisa 4/125

وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا

Kimin dini, samimi olarak kendini Allah’a vermiş olanın dininden güzel olabilir? O (kişi), İbrahim’in dosdoğru dinine uymuştur. Allah, İbrahim’i dost edinmiştir.

##### Enam 6/161

قُلْ إِنِّي هَدَانِي رَبِّي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ دِينًا قَبِيماً مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

De ki “Rabbim bana doğru yolu gösterdi; sapasağlam dini, İbrahim’in dosdoğru dinini gösterdi. İbrahim müşriklerden olmadı.”

##### Yusuf 12/38

وَاتَّبَعْتُ مِلَّةَ آبَائِي إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ مَا كَانَ لَنَا أَنْ نُشْرِكَ بِاللَّهِ مِنْ شَيْءٍ ذَلِكَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ عَلَيْنَا وَعَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ

**Ben atalarımın dinine uymuş bulunuyorum; İbrahim’in, İshak’ın ve Yakup’un dinine... Bizim herhangi bir şeyi Allah’a ortak saymaya hakkımız olamaz. İşte bu (Allah’ın ortağının olmaması), O’nun bize ve bütün insanlara olan büyük lütfudur. Ama insanların çoğu bunun kıymetini bilmez.**

**Nahl 16/123**

ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنْ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

**Sana da şunu vahyettik: “Hep doğruya yönelen ve müşriklere karışmamış olan İbrahim’in dinine uy”**

**Hac 22/78**

وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ ۚ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ ۚ مِلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ ۚ هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ ۚ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ ۖ فَنِعْمَ الْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ النَّصِيرُ

**Allah yolunda hakkıyla mücadele (cihad) edin. Size fırsat veren O’dur. Bu dinde size bir güçlük yüklememiştir. Babanız İbrahim’in şeriatına uyun. Allah size daha önce ‘Müslüman (tam teslim olan)’ adını verdi. Bu kitapta da o adı verdi ki elçimiz size örnek olsun. Siz de insanlara örnek olasınız. Namazı tam kılın, zekâtı verin ve Allah’a sıkı sarılın. O sizin en yakınınızdır; ne iyi dost ve ne iyi yardımcıdır.**

Yapılan tüm meal taramalarında millet kavramı, üç ayette din kavramıyla yan yana kullanılmasına rağmen farklı mana verene rastlanılmadı. Yukarıdaki verdiğimiz ayetlerin meallerinin tamamının alındığı Süleymaniye Vakfı mealinde, diğerlerinden bir farkla Hacc 22/78 mealinde kavrama “şeriat” manası verilmiş. Fakat din kelimesiyle birlikte geçmeyen ayetlerde *millet* kavramına yine *din* manası verilmiş.

Yaptığımız detaylı inceleme sonucunda Kur’an bütünlüğü içinde bu kelimeye din veya şeriat manası vermenin mümkün olamayacağını gördük. Bu kelimeye bu manaları vermek, Kur’an’da anlatılan ve Kur’an’ı anlamada büyük rol oynayan olayların anlaşılmasına yol açmıştır.

Kur’an’da geçtiği 18 yerin sekizinde bu kavramın İbrahim’le özdeşleşmesi, yüklenilen anlamın İbrahim’le alakalı bir şey olduğunu düşündürmemesi mümkün değil.

Bakara 282 ayetinde 3 defa kullanılan bu kavram, borçlu ile alacaklı arasındaki yazışmayı yapması için tayin edilen kâtibin kendisine dikte ettirilen şeyleri yazması olarak anlamlandırılmıştır. Fakat bu yazma işlemi başlamadan önce seçilen kâtibin özelliklerinden bahsetmektedir.

**Ey inanıp güvenenler, birbirinize belli bir vadeye kadar borçlandığınızda borcunuzu yazın. Bir yazıcı, aranızda doğru olarak yazsın. Yazıcı yazmaktan kaçınmasın, Allah (bu ayette) nasıl öğretiyorsa, öyle yazsın. Yazıyı borçlu yazdırsın, Sahibi (Rabbi) olan**

**Allah'tan çekinsin de borçtan bir şeyi eksiltmesin. Borçlu; sefih, güçsüz veya söyleyip yazdıramayacak durumda ise onu velisi, doğru olarak yazdırsın.**

Yukarıda farklı renklerle boyadığımız bölümler millet kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için çerçeve çizmek içindir. Bu ayetten anlaşılıyor ki. Me Le Le kavramının ortaya çıkması için bir borç alışverişinin olması lazımdır. Bu borcun yazılması ise borcu veren değil, borcu alan tarafından yapılması gereken bir şeydir. Yani borçlunun bizzat kendisinin dikte ettirmesi gerekmektedir. Zaten bu kavramın ana manası da dikte ettirilen bir şeyi yazmaktır. Ama o şey borçla alakalıdır.

Yine bu ayetin içinde de din kelimesi geçmektedir. **Ey inanıp güvenenler, birbirinize belli bir vadeye kadar borçlandığınızda borcunuzu yazın.** Borçlanma olarak geçen kelime arapça metinde “Tedayentüm” olarak geçmektedir. Bu kelimenin aslı “din” kavramının da türediği “De Ye Ne kelimesidir. Bu kelimenin asıl anlamı borçtur. Kelimenin Allah'ın gönderdiği ayetlere isim olması bu ayetlerin bir nevi borç olarak düşünüldüğü için olmalıdır. Bununla sanki Allah kullarına borç vermiştir. Nitekim bu kelime nisa 12 de borç manasına geçmektedir.

#### **Nisa 4/12**

وَلَكُمْ بِنْتٌ مَا تَرَكَ أَرْوَاحُكُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُنَّ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمْ الرُّبُعُ مِمَّا تَرَكَنَّ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِيَنَّ بِهَا أَوْ دَيْنٍ ۚ وَلَهُنَّ الرُّبُعُ مِمَّا تَرَكَنَّ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الثُّمُنُ مِمَّا تَرَكَتُمْ ۚ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ تُوصُونَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ ۚ وَإِنْ كَانَ رَجُلٌ يُورَثُ كَلَالَةً أَوْ امْرَأَةٌ وَلَهُ أَخٌ أَوْ أُخْتٌ فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا السُّدُسُ ۚ فَإِنْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثُّلُثِ ۚ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصَىٰ بِهَا أَوْ دَيْنٍ غَيْرَ مُضَارٍّ ۚ وَصِيَّةً مِنَ اللَّهِ ۚ وَاللَّهُ عَلِيمٌ خَلِيمٌ

**Kadınlarınızın çocukları yoksa bıraktıklarının yarısı sizindir, çocukları varsa, bıraktıklarının dörtte biri sizindir. Bunlar, yaptığı vasiyetin yerine getirilmesinden veya borcunun ödenmesinden sonra olur. Sizin çocuğunuz yoksa ettiğiniz vasiyet veya borç çıktıktan sonra bıraktıklarınızın dörtte biri karılarınızındır; çocuğunuz varsa, bıraktıklarınızın sekizde biri onlarındır. Miras bırakan erkek veya kadın kelâle ise (çocuğu ve anası yok da ana tarafından) erkek veya kız kardeşi varsa bunlardan her biri altıda bir paya; kardeşler birden çok ise eşit oranda üçte bir paya, yapılan vasiyetin veya borcun, zarar vermeyecek şekilde edasından sonra sahip olurlar. Bütün bunlar Allah'ın vasiyeti, size yüklediği görevdir. Allah bilir, yumuşak davranır.**

Bu kısa açıklamadan sonra diyebiliriz ki din borçtur, melele ise; bu borcun adaletli ve borcu Allah'ın öğrettiği şekilde yazmasını bilen bir yazıcıya yazdırılmasıdır. Bir nevi borç senedir. Yazıcı neyi yazması lazım peki. Tabiki borcun miktarını, ne zaman ve hangi şartlarda ödeneceğini yazar. Ama bunu borç veren değil borcu alan dikte eder.

Borç nasıl ortaya çıkar? Ya vadeli bir alışverişin olması lazımdır ya da birinin muhtaç duruma düşüp, imkân sahibi birinden belli bir zaman da geri vermek kaydıyla ödünç almasıyla ortaya çıkar.

Yüce Allah'ın kullarına gönderdiği vahyin din olarak adlandırılması her iki durumun da Yüce Allah ile kullar arasında olmasındandır. Yani İnsanoğlu hem muhtaç olduğu için Rabbinden borç almıştır, hem de alışverişten dolayı borçlu kalmıştır.

#### **Tevbe 9/111**

إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةَ ۚ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ ۖ وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ ۚ وَمَنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ ۚ فَاسْتَبْشِرُوا بِالَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ ۚ وَذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

**Allah, inanıp güvenenlerin kendilerini ve mallarını Cennete karşılık satın almıştır. Allah yolunda çarpışılar; öldürürler ve ölürler. Bu Allah'ın Tevrat'ta, İncil'de ve Kur'an'da verdiği gerçek sözdür. Sözü'nü Allah'tan daha iyi tutan kimdir? Öyleyse yaptığınız bu satıştan dolayı sevinin. Bu, büyük bir kurtuluştur.**

Bu bir alışveriştir, tam bir ticarettir. İnsanoğlu cennet satın almıştır ama hala bedelini ödememiştir. Aldığı şeyin bedelini ödeme yeri bu dünyadır. Borcunu ödediğinde cennetine kavuşacaktır. Bu ticarete borcun zamanı bellidir. En başta kelimeyi açıklamak için verdiğimiz Bakara 282 ayetinde bu zaman şöyle geçmektedir.

#### **Bakara 2/282**

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدَيْنٍ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَآكْتُبُوهُ

**Ey inanıp güvenenler, birbirinize belli bir vadeye kadar borçlandığınızda borcunuzu yazın.**

“Ecelin Musemma” borcun ödeme zamanı. Aynı terkiib insan ömrünün sonu için de kullanılmıştır.

#### **Hud 11/3**

وَأَنْ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُمַغِّعْكُمْ مَتَاعًا حَسَنًا إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى وَيُؤْتِ كُلَّ ذِي فَضْلٍ فَضْلَهُ ۖ وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ كَبِيرٍ

**Rabbinizden bağışlanma dileyin, sonra O'na yönelin (tevbe edin) ki belirlenmiş eceliniz gelinceye kadar sizi güzel bir şekilde yaşatsın. Fazla yapan herkese de fazlasını versin. Eğer yüz çevirecek olursanız, o büyük günün azabına uğramanızdan korkarım.**

Borcun ödenme zamanı ölüm gelmeden öncedir. Ölüm geldikten sonra defter kapanmış borç ya ödenmiştir ya da ödenmemiştir. Borç ödeme zamanı gelmeden yapılan ödeme aksatmaları tevbe sistemi ile kolaylaştırılmıştır. Yüce Allah insana böyle davrandığı için insanın insana davranışının da öyle olmasını dilemiştir.

#### **Bakara 2/280**

وَإِنْ كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ ۚ وَأَنْ تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

**Borçlu darlık içinde ise, rahata çıkıncaya kadar beklemek gerekir. Alacağınızı sadakaya/ zekâta saymanız, sizin için daha hayırlıdır. Bunu bir bilseydiniz!**

İnsan yaptığı alışverişten dolayı Allah’a borçlu olduğu gibi, muhtaç olduğundan dolayı ondan aldıklarından dolayı da borçludur.

#### **Fatır 35/15**

يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ

**Ey insanlar! Siz Allah’a muhtaçsınız. Yaptığını güzel yapan ve kimseye ihtiyacı olmayan Allah’tır.**

Her durumda ve her şekilde insan Allah’a muhtaçtır nefes alması bile borçtur aslında. İşte bu borçluluk bilinci kişiyi Mü’min yapar. Ya da kişi aldığı borcu ölene kadar inkar eder, görmemezlikten gelir, ödemeye yanaşmaz.

Yüce Allah’ın insana borç olarak verdiği vahiylerin adı İslam’dır.

#### **Al-i İmran 3/18**

شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ ۚ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

**Allah’tan başka ilah olmadığına Allah, melekler ve doğruluktan şaşmayan bilgi sahipleri şahittir. Evet, O’ndan başka ilah yoktur. Daima üstün olan, bütün kararları doğru olan O’dur.**

#### **Al-i İmran 3/19**

إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ ۗ وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَعْثًا بَيْنَهُمْ ۗ وَمَنْ يَكْفُرْ بِآيَاتِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ

**Allah katında din, İslam’dır. Kendilerine kitap verilenler, bu ilim geldikten sonra, sırf aralarındaki kıskançlık yüzünden ihtilaf çıkarırlar. Kim Allah’ın âyetlerini görmezlikten gelirse, Allah onun hesabını hızlı görür.**

#### **Al-i İmran 3/20**

فَإِنْ حَاجُّوكَ فَقُلْ أَسْلَمْتُ وَجْهِيَ لِلَّهِ وَمَنِ اتَّبَعَنِ ۚ وَقُلْ لِلَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْأُمِّيِّينَ ۚ أَسْلَمْتُمْ ۚ فَإِنْ أَصْلَحُوا فَقَدْ اهْتَدَوْا ۗ وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاءُ ۚ وَاللَّهُ بِصِيرٍ بِالْعِبَادِ

**Seninle tartışılırsa de ki: “Ben her şeyimle Allah’a teslim oldum; bana uyanlar da öyle!” Kendine Kitap verilenler ile ümmilere (önceki kitaplardan bilgisi olmayanlara) de ki: “Siz de teslim oldunuz mu?” Eğer teslim olurlarsa, yola gelmiş olurlar. Ama yüz çevirirlerse, sana düşen yalnızca ayetleri bildirmektir. Allah kullarını görür.**

Borcu ödeme şekli yalnızca İslam’la mümkündür. Bunun haricinde bir borç ödeme şekli borcu veren tarafından kabul görmeyecektir. Yani borç ödenmemiş sayılacaktır. Borç ödeme şeklinin bundan başka bir şeklinin olmayacağı gelen her elçi tarafından insanlara hep bildirilmiştir. İslam tüm elçilerin getirdiği tek borç ödeme şekli tek dindir.

### Bakara 2/131

إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلِمَ قَالَ أَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ

**Sahibi (Rabbi) ona “Teslim ol!” dediğinde o, “Varlıkların Sahibine (Rabbine) teslim oldum!” demişti.**

### Bakara 2/132

وَوَصَّىٰ بِهَا إِبْرَاهِيمُ بَنِيهِ وَيَعْقُوبُ يَا بَنِيَّ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ لَكُمُ الدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ

**İbrahim, bu dine uymayı oğullarına vasiyet etmişti. Yakup da öyle yaptı. Dedi ki: “Oğullarım! Allah sizin için bu dini seçti, son nefesinize kadar Allah’a teslim olmuş kişiler olarak yaşayın.”**

### Bakara 2/133

أَمْ كُنتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ الْمَوْتُ إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ بَعْدِي قَالُوا نَعْبُدُ إِلَهَكَ وَالِلَّهِ أَبَانُكَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِلَٰهًا وَاحِدًا وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ

**Yakub’un ölmek üzere iken ne yaptığını biliyor musunuz? Oğullarına, “Benden sonra neye kul olacaksınız?” diye sordu. Onlar, “Senin İlahına; ataların İbrahim, İsmail ve İshak’ın İlahına, o bir tek İlah’a kul olacağız. Biz, zaten, ona teslim olmuş kimseleriz!” dediler.**

**İbrahim, İsmail, İshak, Ya’kup, Yak’up’un oğulları (Yusuf),**

### Al-i İmran 3/20

فَإِنْ حَاجُّوكَ فَقُلْ أَسْلَمْتُ وَجْهِيَ لِلَّهِ وَمَنِ اتَّبَعَنِ ۚ وَقُلْ لِلَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْأُمِّيِّينَ ۖ أَسْلَمْتُمْ ۖ فَإِنْ أَصْلَحُوا فَقَدْ اهْتَدَوْا ۖ وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنِّي حَاجُّوكَ فَقُلْ أَسْلَمْتُ وَجْهِيَ لِلَّهِ وَمَنِ اتَّبَعَنِ ۚ وَقُلْ لِلَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْأُمِّيِّينَ ۖ أَسْلَمْتُمْ ۖ فَإِنْ أَصْلَحُوا فَقَدْ اهْتَدَوْا ۖ وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنِّي حَاجُّوكَ فَقُلْ أَسْلَمْتُ وَجْهِيَ لِلَّهِ وَمَنِ اتَّبَعَنِ ۚ

**Seninle tartışılırsa de ki: “Ben her şeyimle Allah’a teslim oldum; bana uyanlar da öyle!” Kendine Kitap verilenler ile ümmilere (önceki kitaplardan bilgisi olmayanlara) de ki: “Siz de teslim oldunuz mu?” Eğer teslim olurlarsa, yola gelmiş olurlar. Ama yüz çevirirlerse, sana düşen yalnızca ayetleri bildirmektir. Allah kullarını görür.**

**Son Resul Hz. Muhammed ve beraberindekiler.**

### Maide 5/44

إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ ۖ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ بِمَا اسْتُحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءَ ۖ فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ وَاحْشَوْا اللَّهَ ۚ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ

**İçinde (doğru yola) bir rehber ve nur olan Tevrat’ı biz indirdik. Allah’a teslim olmuş nebîler, Yahudiler arasında onunla hükmederlerdi. Hocalar ve âlimler ise kendilerinden Allah’ın kitabını korumaları istenmesi sebebiyle onunla hükmederler**

ve ona şahit olurlardı. Siz, insanlardan korkmayın; benden korkun. Ayetlerimi geçici bir bedelle değişmeyin. Allah'ın indirdiği hükümlerle hükmetmeyenler, kâfir olanlardır.

**Kur'an'da anılan ama kim olduğunu bilmediğimiz Nebiler,**

**Maide 5/111**

وَإِذْ أُوحِيَثُ إِلَى الْحَوَارِيِّينَ أَنْ آمِنُوا بِي وَبِرَسُولِي قَالُوا آمَنَّا وَاشْهَدْ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ

**Bir gün havarilere “Bana ve Elçime inanıp güvenin” diye vahyettim. Onlar da “İnanıp güvendik; sen şahit ol bizler Allah’a teslim olan (müslüman) kimseleriz” diye karşılık verdiler.**

**İsa ve Havariler,**

**Araf 7/126**

وَمَا تَنْقُصُ مِنَّا إِلَّا أَنْ آمَنَّا بِآيَاتِ رَبِّنَا لَمَّا جَاءَتْنَا رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَتَوَقَّنَا مُسْلِمِينَ

**Senin bize bu cezayı vermenin nedeni, Rabbimizin mucizelerini görünce derhal inanmamızdır. Rabbimiz! Bize direnme gücü ver. Canımızı da müslüman (Allah’a teslim olmuş) olarak al.”**

**Firavunun sihirbazları,**

**Yunus 10/72**

فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَمَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ إِنِّي أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ

**Yüz çevirdiyseniz zaten sizden bir ücret istemedim ki! Benim ücretimi verecek olan yalnız Allah'tır. Tam teslim (müslüman) olmam emredildi.”**

**Yunus 10/84**

وَقَالَ مُوسَى يَا قَوْمِ إِن كُنتُمْ آمَنتُمْ بِاللَّهِ فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُوا إِن كُنتُمْ مُسْلِمِينَ

**Musa dedi ki “Ey Halkım! Allah’a inanıp güveniyorsanız ve O’na teslim olmuşsanız O’na dayanın.”**

**Musa.**

Tüm nebilerin getirdiği tek borç (din) ödeme şekli İslam’dan başka bir şey değildir. Bu yüzden bu kelime insana da atfedilir, nebilere de atfedilir, Allah’a da atfedilir. Yani herkes dinim diyebilir.

Fakat millet kelimesi nebiler arasından sadece İbrahim’e atfedilir. Kelimenin borcu yazdırmak için dikte ettirmek anlamını hatırd tutarak şöyle bir soru sorabiliriz.

Din kelimesinin borç olduğunu ve bu borcu tüm nebilerin durmadan hatırlattığını, borç ödeme şeklinin ise sadece İslam’la mümkün olabileceğini gördük. O zaman Allah’ın

İbrahim'e dikte ettiği ve sadece başka borcumuz mu var? Bu öyle bir borç olmalı ki sadece İbrahim yazmış olmalı, sadece İbrahim vesilesiyle bize bildirilmiş olmalı.

### Al-i İmran 3/96

إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِّلْعَالَمِينَ

**İnsanlar için kurulan ilk ev, Bekke'de olandır. Bereketli ve herkese doğru yönü (kıbleyi) gösterebilir diye kurulmuştur.**

### Al-i İmran 3/97

فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَّقَامُ إِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا ۗ وَبَلَّغَ عَلَى النَّاسِ جُحُومَ النَّبِيِّتِ مَنْ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا ۚ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ

**Orada apaçık göstergeler (ayetler), İbrahim'in (ibadet için) durduğu yerler vardır. Oraya kim girerse güvende olur. Bir yolunu bulup gidebilenlerin o Beyt'te, Ka'be'de hac yapması, Allah'ın insanlar üzerindeki hakkıdır. Kim bunu göz ardı ederse bilsin ki Allah'ın kimseye ihtiyacı olmaz. Bunu göz ardı edenler bilsinler ki Allah'ın kimseye ihtiyacı yoktur.**

İnsanlık için kurulan ilk ev olmasına rağmen Kur'an'da adı geçen İbrahim'den önce gelen Nebilerden hiçbiri bu borcu insanlığa bildirmemiştir. Zira büyük tufanda Kabe kaybolmuştur.

**Bir yolunu bulup gidebilenlerin o Beyt'te, Ka'be'de hac yapması, Allah'ın insanlar üzerindeki hakkıdır.** Allah'ın hakkı. Yani insanın Allah'a borcu. İnsanın genel borcu olan İslam dini Nuh'tan son nebiye kadar yazdırılmıştır. Vahiyler bu insanın Allah'a olan muhtaçlığının ve alışverişten dolayı aldığı borcun yazılı olduğu belgelerdir. Ama Nuh, Hud, Salih ve adı verilmeyip zikredilen nice elçinin elinde Hac ile alakalı kısım geçici olarak silinmiştir. Kabe insanlık için ilk ev olmasına ve Kabeyi Hac etmek Allah'ın insan üzerindeki hakkı olmasına rağmen bu hak yerine getirilmemiştir. Ama yüce Allah Kullarına bir kez daha lütfetmiştir.

### Hac 22/26

وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مَكَانَ الْبَيْتِ أَنْ لَا تُشْرِكْ بِي شَيْئًا وَطَهِّرْ بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ

**İbrahim'e Beyt'in yerini gösterdiğimiz zaman, “Bana bir şeyi ortak sayma; tavaf edenler, kıyam, rüku ve secde edenler için Beytimi temiz tut” demiştik.**

### Hac 22/27

وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ

**İnsanların içinde o hacca ilan et ki yürüyerek ve bitkin binekler üzerinde bütün derin vadilerden geçerek sana gelsinler.**

Allah'ın insanlık üzerindeki hakkının yerine getirilmesi için Yüce Allah evin yerini İbrahim'e göstermiştir.

#### Bakara 2/127

وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

**İbrahim, İsmail ile beraber Kâbe'nin temellerini yükselttiği sırada şöyle yalvardı:**  
**“Rabbimiz, bunu bizden kabul et, dinleyen de bilen de Sen'sin!”**

#### Bakara 2/128

رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمَيْنِ لَكَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُسْلِمَةً لَكَ وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

**“Rabbimiz! İkimizi sana teslim olmuş kişiler yap, soyumuzdan gelenlerden de sana teslim olmuş bir toplum oluştur! Bize menâsikimizi (hac ve umre ibadetlerini yapacağımız yerleri) göster ve yönelişimizi (tevbemizi) kabul et! Sana yönelenleri (tevbe edenleri) kabul eden, iyiliği bol olan Sen'sin!”**

Menasik Allah'ın öğrettiği şekilde olmalıdır. Bakara 282 de katip Allah'ın öğrettiği şekilde yazsın deniyordu. İşte bu borcun güvenilir katibi de Allah'ın öğrettiği gibi yazmıştır. Çünkü İbrahim bir yandan Allah'ın insanlık üzerinde olan hakkını yazan katipken, diğer yandan bu hakkı ödeyen ilk kişidir. Çünkü Yüce Allah'ın hakkından Resuller muaf tutulmamıştır. **Bir yolunu bulup gidebilenlerin o Beyt'te, Ka'be'de hac yapması, Allah'ın insanlar üzerindeki hakkıdır.** Ayetteki insanların arasında onlarda vardır. O da bu borcu Allah'ın öğrettiği gibi ödemek istemektedir. Bu yüzden **Bize menâsikimizi (hac ve umre ibadetlerini yapacağımız yerleri) göster,** demiştir. Bunun haricinde kalan herşey zaten her Nebi'de aynıdır.

Bakara 282 de görmüştük, alınan borcun bir vadesi bir zamanı olmalıdır.

#### Bakara 2/197

الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَّعْلُومَاتٌ ۖ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ ۚ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمْهُ اللَّهُ ۚ وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَىٰ ۚ وَاتَّقُوا يَا أُولِي الْأَلْبَابِ

**Hac ayları bilinen aylardır. Kim o aylarda hacca başlarsa (ihrama girerse), cinsel içerikli sözler söyleyemez, günaha giremez ve kavga edemez. İyilik olarak ne yapsanız, Allah onu bilir. Siz azık biriktirin, kendini (günahlardan) korumak en iyi azıktır. Ey sağlam duruşlu olanlar, yalnız benden çekinerek korunun!**

Borçlu insan, Hak sahibi Allah, güvenilir katip İbrahim, Borç hac, zamanı malum aylar ki Bunu yüce Allah ilan etmiştir.

#### Tevbe 9/36

إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ۚ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ ۚ فَلَا تَظْلِمُوا فِيهِنَّ أَنْفُسَكُمْ ۚ وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً كَمَا يُقَاتِلُونَكُمْ كَافَّةً ۚ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ

**Gökleri ve yeri yarattığı gün, Allah'ın Kitabında olan şudur: Allah katında ayların sayısı on ikidir; bunlardan dördü haram aylardır. İşte doğru hesap budur. Öyleyse siz bu aylarda kendinizi kötü duruma düşürmeyin. O müşrikler, nasıl sizinle topyekün savaşıyorlarsa siz de onlarla topyekün savaşın. Bilin ki Allah, kendisinden çekinerek korunanlarla beraberdir.**

İşte Yüce Allah'ın diğer nebilerden farklı olarak sadece İbrahim'e dikte ettirdiği borç budur. Kur'an'da İbrahime'e atfen geçtiği her yerde Millet kavramı Kible'yi yani Kabeyi işaret eder. Buna İbrahim'in milleti denmesi, Kabe kaybolduktan sonra, beytin yeri, haccın nasıl yapılacağı, zamanının ne olduğu Kur'an'da adı geçen Nebilerden içinden sadece İbrahim'e bildirildiği içindir.

#### **Bakara 2/125**

وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمْنًا وَاتَّخِذُوا مِن مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى ۖ وَعَهِدْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَنَّ طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ

**Kâbe'yi insanların toplanacakları ve güven içinde olacakları bir yer yaptık. Siz makam-ı İbrahim'i (İbrahim'in dua için durduğu yerleri), dua yerleri yapın. İbrahim ile İsmail'e görev verdik: “Evimi (Kâbe'yi); tavaf edenler, itikâfta bulunanlar, rükû ve secde edenler için tertemiz tutun!” dedik.**

Orada makamı olan tek nebi İbrahim olduğu içindir. Bu bir nevi borcun yazıldığı katiplik makamıdır. Makam kelimesi ayrı bir çalışmanın konusudur. Millet kavramının İbrahim'e atfedildiği her yerde hep Hanif kelimesiyle birlikte geçer.

#### **Nisa 4/125**

وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِّمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا ۚ وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا

**Kimin dini, samimi olarak kendini Allah'a vermiş olanın dininden güzel olabilir? O (kişi), İbrahim'in dosdoğru dinine uymuştur. Allah, İbrahim'i dost edinmiştir.**

Ayette geçen Hanif kelimesinin asıl anlamı; Şaşkınlıktan kurtulmak için istikamete yönelmektir. Hac yapana hanif denmesinin İbrahim'in milleti (Kiblesi, makamı, inşa ettiği Kabe) üzerine olduğu içindir. Yani İbrahim'in inşa ettiği Kabe, İbrahim'in insanlığa duyurduğu (borcu yazdığı) şaşkınlıktan kurtardığı istikamettir.

**Sonsöz olarak, Millet kavramının İbrahim'e atfedildiği her yerde Kabe yani kible anlaşılmalıdır.**